

З. А. Загиней-Заболотенко

Обман

ОБМАН – спосіб учинення кримінального правопорушення або іманентна властивість суспільно небезпечного діяння. О. є різновидом спілкування між людьми, в якому, з одного боку, виступає особа, яка повідомляє неправдиві відомості чи їх замовчує, з ін. – особа, яку обманули. При цьому особа, яку обманули, повинна сприймати неправдиву інформацію, за допомогою якої винний прагне ввести її в оману. Зміст О. – повідомлення неправдивих відомостей у повному або частк. обсязі про певні обставини, події, явища або неповідомлення відомостей, що винний повинен був повідомити. Він спрямов. на те, щоб істина щодо певних обставин (фактів) у свідомості обманутого була відображена у спотвор. вигляді (див. також Брехня). Важливою ознакою О. є наявність умислу. Залежно від способу повідомлення, розрізняють актив. (викривлення істини) та пасив. (замовчування істини) О. Зазвичай, під час вчинення кримінал. правопорушень винуватий застосовує актив. О. У тих випадках, коли винуватий був зобов'язаний повідомити ті чи інші відомості, однак не виконав свого обов'язку, за реал. можливості це зробити, має місце пасив. О. За формою виокремлюють вербал. (усний чи письм.) і конклюдент. (у вигляді дій) О. Він є ознакою осн. складу низки кримінал. правопорушень: вилучення у людини її анатом. матеріалів з метою їхньої трансплантації; насильниц. донорство; торгівля людьми; перешкоджання здійсненню вибор. права або права брати участь у референдумі, роботі вибор. комісії або комісії референдуму чи діяльності офіційного спостерігача; грубе порушення угоди про працю; шахрайство; заподіяння майнової шкоди шляхом О. або зловживання довірою; втягнення у вчинення терорист. акту; втягнення неповноліт. особи до участі у видовищному заході сексуал. характеру або примушування її до участі у такому заході; сутенерство або втягнення особи у заняття проституцією; ухилення від військ. служби шляхом самокалічення або ін. способом. У складах незакон. проведення дослідів над людиною, порушення рівноправності громадян залежно від їхньої расової, нац. приналежності, реліг. переконань, інвалідності та за ін. ознаками О. виступає кваліфікуючою ознакою, тобто підвищує ступінь сусп. небезпеки вчиненого та караність за вчинення кримінал. правопорушення.

Водночас він є іманент. властивістю діянь, що полягають у наданні (внесенні) завідомо неправдивої (недостовір.) інформації (відомостей), а саме: умисне подання неправдивих

відомостей до органу ведення Держ. реєстру виборців або інше несанкціоноване втручання у його роботу; фальсифікація, підроблення, викрадення, пошкодження або знищення вибор. документації чи документації референдуму; викрадення, пошкодження, приховування, знищення печатки вибор. комісії, комісії референдуму, вибор. скриньки, списку виборців чи учасників референдуму; подання завідомо недостовір. відомостей у звіті політ. партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінанс. характеру або у фінанс. звіті про надходження та використання коштів вибор. фонду політ. партії, її місц. організації або канд.; підроблення документів, що подають для проведення держ. реєстрації юрид. особи та фіз. осіб-підприємців; умисне подання недостовір. інформації про фінанс. операції, що, відповідно до законодавства, підлягають фінанс. моніторингу, центр. органу виконав. влади, який реалізує держ. політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочин. шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового ураження; порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності; внесення у звітність фінанс. установи завідомо неповних або недостовір. відомостей про угоди, зобов'язання, майно чи фінанс. стан установи, або підтвердження такої інформації, надання її НБУ; шахрайство з фінанс. ресурсами; підроблення документів, що подають для реєстрації випуску цінних паперів; надання інвестору в цінні папери недостовір. інформації; завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності; незакон. перетин держ. кордону України за документами, що містять недостовірні відомості; перешкоджання діяльності нар. депутата України та депутата місц. ради шляхом надання їм завідомо неправдивої або недостовір. інформації; перешкоджання діяльності Рахунк. палати або її чл. шляхом надання їм завідомо неправдивої інформації; служб. підроблення; декларування недостовір. інформації; незаконне втручання в роботу автоматизов. систем в органах та установах системи правосуддя; завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінал. правопорушення; введення в оману суду або ін. уповноваженого органу; представництво в суді без повноважень та ін.

Рекомендована література

1. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право: Навч. посіб. К., 2014;
2. Максимович Р. Л. Обман як наскрізне кримінально-правове поняття // Вісн. Львів. університету. Сер. юрид. 2019. Вип. 69.

Бібліографічний опис:

Обман / З. А. Загиней-Заболотенко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-74602>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).